

облікових записах та фінансовій звітності); тести на відповідність (перевірка відповідності процедур внутрішнього контролю встановленим нормам); ротаційні тести (об'єкти аудиту вибираються по чергово, з допомогою принципів ротації, тобто перестановки); глибинні тести (можуть бути як незалежними тестами, так і тестами на відповідність; спрямовуються на певну господарську операцію, яка перевіряється на всіх стадіях облікового циклу); тести слабких місць (перевіряються конкретні аспекти внутрішнього контролю, які викликають недовіру); спрямовані тести (незалежні глибинні тести, призначені для послідовного контролю за здійсненими господарськими операціями); наскрізні тести (обмежена форма глибинних тестів, яка використовується для підтвердження адекватності системи обліку); тести відсікання (призначені для перевірки правильності складання фінансової звітності незалежно від ступеня ефективності внутрішнього контролю); тести на переоцінку (перевірка документів від головної книги через реєстри обліку до первинних документів); тести на недооцінку (перевірка від первинних документів до головної книги).

Американський аудитор Дж. К. Робертсон доповнює цей перелік. Він перераховує ще й такі види тестів: тести перевірки внутрішнього контролю; тести вибіркового контролю; комп'ютерні тести (перевірка засобів внутрішнього контролю в комп'ютерному середовищі).

Наявність незалежних аудиторських тестів дозволило протиставити їм погоджені тести – тести внутрішнього контролю. Тести внутрішнього контролю є досягненням впевненості у його ефективності та здатності своєчасно виявити помилки і перекручення, якщо внутрішній контроль визнано надійним, аудиторі можуть значно скоротити аудиторські процедури або навіть відмовитися від деяких із них. Тести внутрішнього контролю необхідно погоджувати з суб'єктом господарювання, оскільки для їх здійснення необхідна тісна взаємодія з його управлінським персоналом і доступ до його інформаційних систем, документації, активів та інших ресурсів.

Тести внутрішнього контролю, які своєю природою є тестами на відповідність, у більшості випадків зводяться до перевірки так званих слабких місць внутрішнього контролю. Аудиторі за допомогою попереднього обстеження об'єктів перевірки визначають перелік слабких місць у системі внутрішнього контролю і намагаються з'ясувати ступінь надійності цієї системи.

В умовах комп'ютерної обробки даних більшість тестів внутрішнього контролю спрямовуються на дослідження інформаційних систем і технологій в обліку. Таким чином, останнім часом набули поширення тести інформаційних систем та технологій, основне призначення яких – отримання підтверджень ефективності функціонування системи внутрішнього контролю в комп'ютерному середовищі.

Класичне визначення процедур по суті – це аудиторські процедури, які виконують для виявлення суттєвих викривлень на рівні тверджень, вони включають: докладні тести деталей за групами операцій, балансовими рахунками та розкриття інформації; аналітичні процедури по суті.

Процедури по суті не потрібно погоджувати з управлінським персоналом господарюючого суб'єкта. Вони плануються і виконуються аудиторі самостійно та дозволяють отримати необхідні докази щодо конкретних об'єктів перевірки.

Процедури по суті завжди є тестами на суттєвість. В зарубіжній літературі їх поділяють на тести залишків на рахунках, або тести елементів сальдо. Подвійний поділ є раціональним способом організації аудиту.

Таким чином, аудиторські процедури є засобом, з допомогою якого аудиторі підтверджують законність проведених господарських операцій, достовірність їх відображення в обліковій системі та звітності.

Олексій ЯРОЦУК

Тернопільський державний економічний університет

ВІДБІР ОБ'ЄКТІВ ДЛЯ ПОГЛИНАННЯ

Вивчення результатів досліджень злиттів і поглинань свідчить, що значна частина компаній (60-80%), навіть при застосуванні потенційно виграшних стратегій, не досягають встановленої мети. Результати аналізу свідчать, що помилки часто виникають через неправильну організацію операції, хибний вибір об'єкту придбання та невірно визначену його ціну.

Процес злиття і поглинань складається з шести етапів:

- розробка стратегії злиття і поглинань;
- аналіз потенційного об'єкту злиття або поглинання;
- переговорний процес і укладення угоди;
- оцінка та стабілізація стану;
- інтеграція;
- постінтеграція.

Перші три етапи є процесом планування злиття і поглинання, проведення аналітичної роботи щодо потенційного об'єкта злиття або поглинання, переговори про можливе злиття або згоди, підготовку та підписання відповідної угоди. Наступні три етапи - практична реалізація проекту.

Розглянемо перший етап процесу злиття та поглинання компанії. Вибір об'єкту злиття або поглинання є складним завданням і здійснюється на основі корпоративної стратегії розвитку. Відбір об'єкту злиття або поглинання охоплює збір і обробку інформації, аналіз інформації на відповідність критеріям, які визначені стратегією розвитку компанії.

Після того, як загальна стратегія злиття або поглинання сформульована в рамках визначених критеріїв, приступають до вибору відповідного об'єкту злиття або поглинання. Первинний список об'єктів – потенційних претендентів на злиття визначається командою менеджерів або зовнішніми консультантами, оскільки саме вони найкраще володіють інформацією про особливості ведення бізнесу та ситуацію на ринку. Для визначення користі залучення послуг зовнішніх консультантів використовують показник трудомісткості робіт. Допомога зовнішніх консультантів, як правило, використовується у випадку необхідності застосування спеціальних знань щодо товарів і послуг, технологій, особливостей ведення бізнесу в окремих регіонах.

Первинний пошук об'єктів полягає в роботі з різними базами даних, у тому числі в Інтернет. Для формування первинного переліку об'єктів використовують значний масив статистичної та аналітичної інформації. Прикладом пошуку інформації по міжнародних базах даних є використання кодів стандартної галузевої класифікації (Standard Industry Classification (SIC)).

Аналіз різних баз даних дозволяє вибрати об'єкти відповідно до певних стратегічних параметрів. Як тільки список потенційних об'єктів для поглинання скоротиться до 4-6, проводять вторинний пошук (формування «короткого списку»), який передбачає більш детальний і точний аналіз потенційних компаній-мішеней. В міжнародній практиці для детального аналізу широко використовуються дані про фінансові показники, що оприлюднюються рейтинговими агентствами та інформаційними службами.

На цій стадії підготовки операції команда зовнішніх консультантів повинна виробити повне розуміння особливостей того або іншого виду бізнесу та точно уявляти собі фактори, які чинять позитивний або негативний вплив.

Фахівцями консалтингової компанії Accenture розроблена модель визначення компанії-мішені для поглинання за допомогою параметрів, які охоплюють п'ять ключових категорій для злиття і поглинання:

- фінансові показники;
- сумісність товарних рядів і структури присутності на ринку;
- сумісність корпоративних культур;
- сумісність інформаційних і управлінських систем;
- аспекти державного регулювання.

За кожним параметром дослідниками проводиться аналіз і ранжування кожного чинника та розраховується загальний бал. Загальні бали по категоріях «зважаються», що дає можливість точно відобразити цінність нової компанії за критеріями ринку: фінансові показники, сполучуваність товарних рядів і структури присутності на ринку одержують по 25% питомої ваги в загальному підсумку, сполучуваність корпоративних культур і сумісність інформаційних і управлінських систем - по 20%, аспекти державного регулювання - 10%. Потім проводиться зіставлення компанії-мішені з «короткого списку» за сукупністю параметрів. Перелік параметрів не обмежений, а пріоритети визначаються залежно від стратегії компанії-поглинача. Кращій компанії за параметром присвоюється вищий бал, а вага балів визначається на основі встановлених менеджментом компанії-поглинача пріоритетів.

Eric TURNER

Canadian Institute of Chartered Accountants

AUDITOR INDEPENDENCE IN CANADA

Auditor independence goes hand in hand with objectivity, professional skepticism and integrity – characteristics that are integral to the profession.

While we recognize, and support the International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA), and indeed require our members to adhere to the CGA Code of Ethical Principles and Rules of Conduct (CEPROC) that meets or exceeds all of the requirements of the IESBA's Code of Ethics for Professional Accountants, this does not mean that we do not have reservations with respect to certain of the independence provisions, or that we do not debate some of the requirements.

The demands on the profession, both internationally and domestically, have changed dramatically since the passage of the Sarbanes-Oxley Act of 2002. The creation of the Canadian Public Accountability Board (CPAB), the (re)introduction of risk-based auditing standards, the introduction of stringent independence requirements, including partner rotation, and the introduction of quality control standards at both the firm and engagement level, are just a few of the recent changes that have served to increase rigour and accountability within the profession.

The CGA independence requirements currently span some seventy-one pages – and these are expected to increase with the introduction of the breach of a requirement provisions. These rules require the lead partner, and other key individuals involved in the engagement, to rotate every five years. They also require an engagement quality control review for any reporting issuer prior to the release of the auditor's report.

These provisions command agreement on all significant judgments and conclusions made, while firms offering services to reporting issuers have the added layer of oversight afforded by the CPAB, in addition to the oversight afforded through their provincial/territorial Affiliate(s).

The clarified ISAs/CASs make very clear to every audit professional the ethical requirements demanded of the profession, as articulated in ISQC 1/CSQC 1, Quality Control for Firms that Perform Audits and Reviews of Financial Statements, and Other Assurance Engagements and ISA/CAS 220, Quality Control for an Audit of Financial Statements, and these include independence requirements. Our CEPROC requires the application of a multiplicity of safeguards to mitigate threats to an acceptable level – otherwise requiring resignation from the audit engagement. We believe that these are adequate to satisfy the public's concerns with regard to independence, and that they are sufficient to protect the public interest.

Mandatory firm rotation is not necessarily in the investing public's interest for a number of reasons.

Indeed, mandating the term for partner rotation can often be viewed as causing greater harm than the conditions it intends to protect against. Setting aside for a moment the argument that there